

παίζοντας με γυρόφερνε μιὰ δούλα,
περίγελο κι αὐτὴ τῆς κατοικίᾳς μου

Λ. Κυριαζ. εἰς Ἀνθολ. Η. Ἀποστολ., 177. 2) Περιφέρω, περιάγω τινὰ Κρήτ. : Ὁ οὐλοῦν τὰ γιαιτροὺς τὸ Ἀθήνας καὶ τῷ Χαριῶ τὰ γυροφέρανε τὰ κοπέλια καὶ τὰ γιαιτροπορέφανε. 3) Περιθάλλω, περιποιῶμαι Πελοπν. (Κλειτορ.) : Θὰ τὸν μαζώξουν οἱ δικοὶ του τὸν ἄρρωστο καὶ θὰ τὸν γυροφέρουν. 4) Διευθετῶ τὰς ὑποθέσεις μου, ἐξοικονομῶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν Πελοπν. (Γαργαλ. Κορινθ. Μάν. Μαργέλ. Μεσσιν. κ.ά.) : Πῶς τίς γυροφέρνει τίς δουλειές σου; Κορινθ. Λέ βορεῖ νὰ τὰ γυροφέρῃ Μάν. Καλὰ τὰ γυροφέρνει ἡ θεῖά μου. Ἐχει τὸ σιτάρι τῇ χρονίᾳ της, κάνει καὶ τὸ λαδάκι πὸ τίς ἐλίτσες της! Γαργαλ. Συνών. γυρίζω Α10.

γυροφούστανο τό, Ἡπ. Κρήτ. (Κίσ. κ.ά.) κ.ά. — Ν. Πολίτ., Ἐκλογ. 97 Μ. Λελέκ., Ἐπιδόρπ., 1, 73 — Λεξ. Βλαστ. γυροφούστανον Θράκ. (Αἰν.) Μακεδ. ὑροφούστανο Νάξ. (Ἀπύρανθ.) γυροφίστανο Κρήτ. (Πεδιάδ.)

Ἐκ τῶν οὐσ. γυροῦς καὶ φουστάνι.

1) Τὸ κράσπεδον τῆς γυναικείας ἐσθῆτος ἐνθ' ἄν. : Κουρελμασμένα ἔν' δὲ ὑροφούστανά τ' ἐν εὐτεινῇ Νάξ. (Ἀπύρανθ.) || Ἄσμ.

Κι ἀκριοφύσησε γλυκὸς βοριάς ἀέρας
κι ἀντισήκωσε τὸ γυροφούστανό της
κι ἀντιφάνηκε τὸ ποδοστράγαλός της
(ἀκριοφύσησε = φύσησε ἐλαφρὰ) Ν. Πολίτ., Ἐκλογ., 97.

Τὸ κῆμα μέσ' ἐς τὴ θάλασσα παίζει μετ' ἀχταπόδι,
νὰ ἔμουνε ὑροφούστανο, νὰ σοῦ χτυπῶ ἐς τὸ πόδι
Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Συνών. ποδόγυρο. 2) Μεταφ., ἡ ἐλευθερίων ἢ θῶν γυνὴ Νάξ. (Ἀπύρανθ.) : Τὰ βγάνει τὸ ὑροφούστανο τὰ λεφτά ἐς τὴν Ἀθήνα τώρα.

γυρόφρακτος ἐπίθ. ἐνιαχ. γυρόφραχτος Κρήτ. (Βιάνν. κ.ά.)

Ἐκ τοῦ ἐπιρρ. γυροῦ καὶ τοῦ ρ. φράζω.

Ἐπὶ ἀγροῦ, ὁ περιπεφραγμένος : Ἄσμ.

Περ' βόλι μου γυρόφραχτο με λεμονιές γεμάτο,
ἀπάνω ἐς τοὺς χλωροὺς βλαστοὺς ἕνα πουλλὶ χιονᾶτο
Συνών. γυρότ' ραφος 2.

γυροχώραφο τό, Κρήτ. (Κίσ. Σφακ. κ.ά.) — Σ. Πα-
σαγιάνν., Ἀντίλ., 30.

Ἐκ τοῦ ἐπιρρ. γυροῦ καὶ τοῦ οὐσ. χωράφι.

Ἀγρὸς εὐρισκόμενος εἰς τὰ πέριξ χωρίου ἢ κατωκημένου ἐν γένει χώρου ἐνθ' ἄν. : Δὲν εἶναι ἀλλάγγο τὸ σπῖτι δυν' ἐπ' αὖς τὰ γυροχώραφ' αἶναι Κίσ. || Ποίημ.

Νωπὰ τὰ γυροχώραφα κι ὄγρὰ τὰ καμποτόπια,
μὲ πάχνες ἀρισκέπαστα, μὲ γάζες κοιμισμένα
Σ. Πασαγιάνν., Ἀντίλ., 30. Συνών. σὼ κήπι, σὼ χω-
ρο.

γυροχώρι τό, ἐνιαχ. Πληθ. γυρόχωρα τά, Κρήτ. (Σφακ.) — Λεξ. Βλαστ., 375.

Ἐκ τοῦ ἐπιρρ. γυροῦ καὶ τοῦ οὐσ. χωρίο. Ὁ τύπ. γυρόχωρα κατὰ τὸ συνών. περὶ χωρα, περὶ γυ-
ρο κ.τ.τ.

Τὸ χωρίον τὸ κείμενον εἰς τὰ πέριξ σημείου τινὸς ἐνθ' ἄν. : Ἄσμ.

Νὰ κατεβοῦν τὰ δυὸ χωριά, ἡ Νίβρος καὶ τ' Ἀσκόφον
καὶ τ' ἄλλα τὰ γυρόχωρα μαζί με τὰ Ριζίτες.

γύρωμα τό, ἀμάρτ. γύρωμαν Πόντ. (Σταυρ.)

Ἐκ τοῦ ρ. γυρόρω.

1) Ὁ περὶ τὸν μυλόλιθον σχηματιζόμενος γῦρος ἐκ τοῦ ἀλεύρου τοῦ διαχεομένου κατὰ τὴν ἄλεσιν Συνών. γυρά-
λεωρο. 2) Ἡ καλύπτουσα τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἀντικειμέ-
νων κόνις Τὰ ταρέζ' αὖς σὸ γύρωμαν κ' φαίν' εἶταν (τὰ
ράφια ἀπὸ τὴν σκόνην δὲν ἐφαίνοντο) Σταυρ.

γυρώνω Πόντ. (Ἰνέπ. Σταυρ. Χαλδ. κ.ά.) — Λεξ.
Βάιγ.

Ἐκ τοῦ Ἑλληνιστ. γυρόω. Ἡ λ. καὶ εἰς Βλάχ.

1) Μετβ., τοποθετῶ κυκλικῶς, σχηματίζω γῦρον ἐνθ' ἄν. :
Ἐγύρωσα τὰ ψωμιά (ἐτοποθέτησα κυκλικῶς τοὺς ἄρτους
ἐντὸς τοῦ φούρνου) Πόντ. (Ἰνέπ.) Γυρώνω τὸ φουρνὶν (το-
ποθετῶ πέτρας περὶ τὸ στόμιον τοῦ φούρνου, διὰ νὰ μὴ δια-
χέηται ἡ πύρα) Πόντ. (Χαλδ.) 2) Ἀμτβ., ἀποκτῶ γῦρον,
περιβάλλομαι ὑπὸ κύκλου Πόντ. (Χαλδ.) : Ἀς ἀφίνουμι τὰ
ψωμιά ὀλίγον ἀκόμαν ἐς σὸ φουρνόν, γιὰ νὰ γυρώνουν (διὰ
νὰ ψηθοῦν περισσότερον καὶ ἀποκτήσουν κόραν) Γυρών' ἡ
χαμαιλέτε (= χειρόμυλος) ὅταν διὰ πρώτην φορὰν ἀρχίζει
τὸ ἄλεσμα καὶ ἡ μυλόπετρα διαχέει πέριξ ἄλευρον ὡς γῦρον
μόνιμον). β) Μεταφ., κυκλοῦμαι ὑπὸ κόνεως καὶ ἀκαθα-
σιῶν, ἐπὶ ἀκαθάρτων ἀνθρώπων Πόντ. (Σταυρ.) : Ἐγύρω-
σες καὶ κάθεςαι (κάθεςαι ἀδρανῆς ἐν μέσῳ κόνεως καὶ ἀκα-
θασιῶν). γ) ὁσπίτ' ἐγύρωσεν κ' ἐσὺ κάθεςαι.

γυρωσιὰ ἡ, ἐνιαχ. γυρωσὰ Ἰκαρ. (Εὐδελ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. γυροῦ καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ωσιὰ.

Τὸ ἐκ σπινθίδων ἢ λευκοσιδήρου προστατευτικὸν περίφρα-
γμα τῆς ἄνω μυλόπετρας τοῦ ἀλευρομύλου ἐνθ' ἄν. Συνών.
γύρα 4β, γυρόξυλο, γυροῦ 3ι, φάκλα.

γυφτάδικο τό, Νάξ. (Γαλανᾶδ.) κ.ά. γιουφτάδικον
Θάσ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. γύφτος. Ὁ σχηματισμὸς κατ' ἀναλογίαν
πρὸς τὸ σημασιολογικῶς συνών. σιδεράδικο.

1) Τὸ σιδηρουργεῖον Νάξ. (Γαλανᾶδ.) κ.ά. Συνών. γυ-
φταροῦ 1, γύφτικο Β2, χαλκιάδεο, χαλ-
κιάτικο. 2) Συνοικία γύφτων Θάσ.

γυφταίικος ἐπίθ. Πελοπν. (Κορινθ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. γυφταῖοι, πληθ. τοῦ γύφτος, καὶ
τῆς παραγωγ. καταλ. -ικός.

Ὁ ἀνήκων εἰς γύφτους : Μαζώχτητσε οὐλο τὸ λεφουῖδι
τὸ γυφταίικο.

γυφτάκι τό, σύνθηθ. γυφτάτ' Πελοπν. (Καρδαμ. Ξε-
χώρ.) γυφτάξ' πολλαχ. βορ. ἰδίωμ. γιουφτάξ' Μακεδ. (Γή-
λοφ. Δασοχώρ. κ.ά.)

Ἰποκορ. τοῦ οὐσ. γύφτος.

1) Ὁ μικρὸς γύφτος σύνθηθ. : Μιὰ γύφτισσα κραταί' ἐς
τὴν ἀγκαλιά της ἕνα γυφτάκι ἄρρωστο, κάθεται ἐς τὴ γω-
ριὰ τοῦ δρόμου καὶ ζητιανεύει σύνθηθ. || Ἄσμ.

Ἡ μιὰ παίρνει τοὺ λουχαγὸ κ' ἡ ἄλλη τοὺ γυφτάκι
κ' ἡ τρίτη ἡ μικρότερη παίρνει τοὺ γιουρντάκι
Θεσσ. (Συκαμν.) 2) Κατὰ σημασιολογικὴν ἐπέκτασιν, παι-
δίον με δ' ψιν μελαγχρινὴν, ρυπαρὸν καὶ ἀτημέλητον σύνθηθ. :
Κοίταξέ το πῶς μαύρισε ἀπὸ τὸν ἥλιο, γυφτάκι ἔγινε
σύνθηθ. Γυφτάκι τὸ ντύνει τὸ παιδί της Ἀθῆν. Ὁλη μέρα
παίζει μετὰ τὰ χόματα, γυφτάκι γίνεται αὐτόθι. 8) Τὸ πτη-

νόν Λειμώνιος ὁ φαιόλαμος (Saxicola ruberta) τῆς οἰκογ. τῶν Κοσσυφιδῶν (Turdidae) Θεσσ. (Τρίκερ.) Πελοπν. (Λάλ. Παιδεμέν.) : Τὸ γυφτάκι εἶναι ἓνα τσιροπούλλι μικρὸ καὶ μυδιάζει πολὺ μὲ τὸ τρουποκάρυδο Παιδεμέν. Τὰ γυφτάκια ἔχουνε μαύρη καπερώνα 'ς τὸ κεφάλι τους (καπερώνα = λοφίον) αὐτόθι. 4) Τὸ φυτὸν Στρύχνος ὁ μέλας (Solanum nigrum) τῆς οἰκογ. τῶν Στρυχνιδῶν (Solanaceae) Πελοπν. (Καρδαμ. Ξεχώρ.) Συνών. ἀγριογοντομάτα, ἀγριογοντοματιά (εἰς λ. ἀγριογοντοματεῖα), ἀγριοσταφίδα, ἀγριοσταφυλιά (εἰς λ. ἀγριοσταφυλιά 1), ἀγριοσταφύλο 1, ἀμπελουρίδα 2, βρωμοβότανο, βρωμοῦσα Β2ε, βρωμόχορτο 2δ, μαυριτσοχόρτι, μαυροκουκιά, μαυρόχορτο, στύφνος.

Ἡ λ. καὶ ὡς ἐπών. ὑπὸ τὸν τύπ. Γυφτάκης Ἀθῆν. Ἀττικ. Θεσσ. (Τρίκκ.) Θράκ. (Κομοτ.) Μακεδ. (Θεσσαλον.) Πελοπν. (Γαργαλ. Καλάμ. Κόρινθ. Κυπαρισσ. Μελιγαλ.) Στερελλ. (Ἀγρίν. Λαύρ.)

γυφτάκος ὁ, πολλαχ.

Ἐκ τοῦ οὗς. γύφτος καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -άκος.

Γυφτάκι 1, τὸ ὅπ. βλ., πολλαχ. : Μᾶς φέρανε κ' ἓνα γυφτάκο πού 'παιζε ταβούλι καὶ μᾶς κατάκλεψε Πελοπν. (Δίβρ.)

Ἡ λ. καὶ ὡς ἐπών. ὑπὸ τοὺς τύπ. Γυφτάκος Ἀθῆν. Πελοπν. (Τρίπ.) Γυφτάκος Μακεδ. (Βέρ.)

γυφταλαῖς ὁ, Εὐβ. (Ἀνδρων.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γύφτος καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -αλαῖς. Γυφταλέος, τὸ ὅπ., βλ.

γυφταλέος ἐπίθ. Εὐβ. (Ἀνδρων.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γύφτος καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -αλέος, κατ' ἀναλογ. πρὸς τὰ σημασιολογικῶς συγγενῇ πειναλέος, ψωραλέος κ.τ.τ.

Ὁ ἔχων τὴν χροὶν τοῦ δέρματος γύφτου εἰς μέγαλον βαθμόν, ὁ πολὺ μελαχρινός.

γυφταρεῖο τό, Θεσσ. (Πήλ. Τρίκερ.) Θράκ. (Ἀμόρ.) Μακεδ. (Δεσκάτ. Χαλκιδ.) Σάμ. Σίφν. Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρναν. Φθιώτ. Φωκ.) γιουφταρεῖο Θάσ. (Θεολόγ. κ.ά.) ῥ'φταρεῖο Πάρ. (Λεῦκ.) ὕφταρεῖο Ἰθάκ. Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γύφτος καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -αρεῖο.

1) Τὸ σιδηρουργεῖον Μακεδ. (Δεσκάτ. Χαλκιδ.) Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Πάρ. (Λεῦκ.) Σάμ. Σίφν. Συνών. γυφτάδικο, γύφτικο (εἰς λ. γύφτικος Β2), χαλκιάδικο 1, χαλκιδεῖο. 2) Σύνολον πολλῶν γύφτων Θεσσ. (Τρίκερ.) Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρναν.): Θά πᾶς σ' Σαλονυῖζ' νὰ μαζέψ' οὐλον τοῦ γυφταρεῖο (ἐκ παραμυθ.) 3) Συνοικία Ἀθιγγάνων, γύφτων Θάσ. (Θεολόγ. κ.ά.) Μακεδ. (Δεσκάτ.) Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρναν. Φθιώτ. Φωκ.) 4) Τόπος ἀκάθαρτος Θεσσ. (Πήλ.) Ἰθάκ. Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρναν. Φθιώτ. Φωκ.): Γυφταρεῖο γίγι τοῦ σπίτ' (γίγι=ἐγινε) Φθιώτ. Φωκ. Ὑφταρεῖο εἶναι τὸ σπίτι τοῦ Ἀπύρανθ. Δε 'σοτροπίζεις αὐτὸ τὸ χαϊδομαγερεῖο πού εἶναι ὕφταρεῖο ('σοτροποπίζεις = ἰσοτροπίζεις = τακτοποιεῖς) Ἰθάκ. 3) Ἡ ἐπατεία Θράκ. (Ἀμόρ.)

γυφταριά ἡ, ἑνιαχ. γιουφταριά Θάσ. (Θεολόγ.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γύφτος καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -αριά, διὰ τὴν ὅπ. βλ. -αρεῖα.

Τὸ μέρος ὅπου κατοικοῦν γύφτοι.

γυφταρέλος ὁ, Στερελλ. (Δαύλ.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γύφταρος καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -έλος.

Ὁ Ἀθιγγανός, περιπαικτικῶς : Ἀσμ.

Ψόφησεν ὁ γυφταρέλος

(ἐπωδὸς εἰς σατιρικὸν ἀποκριάτικον ᾄσμα).

γύφταρος ὁ, σύννηθ. γύφταρους Εὐβ. (Στρόπον. κ.ά.) Ἡπ. (Κουκούλ.) κ.ά.

Μεγεθ. τοῦ γύφτος.

1) Ὁ μεγαλόσωμος γύφτος σύννηθ. : Τὸν εἶδες ἐκεῖνο τὸ γύφταρο, πού γυρίζει τίς γειτονιές μὲ μὴ μαιμοῦ; σύννηθ. || Ἀσμ.

Ψόφησε ἓνας γύφταρος κ' ἡ γύφτισσα τὸν κλαίει.

— Ἐσὺ ψόφησες, γύφταρε, κ' ἐμένα πού μ' ἀφίνεις;

Στερελλ. (Παρνασσ.) 2) Μεταφ., ὁ λίαν ρυπαρός, ὁ ἔχων ὄψιν ἐντόνως μελαχρινὴν σύννηθ. : "Εναι, μωρ', γύφταρος σωστός 'ς τὴ μαυρίλα! Πελοπν. (Γαργαλ.) "Εναι ὁ γύφταρος οὐλο κοράτσα 'ς τὸ σβέρκο του (κοράτσα=ρύπος) αὐτόθι. 2) Μεταφ., ὁ φαῦλος, ὁ ποταπὸς σύννηθ. : Μεγάλος γύφταρος εἶναι ὁ φίλος σου, κουκκούτσι εὐγένεια δὲν ἔχει πάνω του! σύννηθ. Εἶδεις ἐκεῖ οὐ γύφταρους πῶς τὰ κατὰφιρι! Ἡπ. (Κουκούλ.) Νὰ χαθῇς, γύφταρε! Πελοπν. (Τριφυλ.) "Α ρε γύφταρε! Εὐβ. (Βρύς.) Συνών. χωριάταρος.

Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπ. Γύφταρος καὶ ὡς παρων. Σκίαθ.

γυφτάσκι τό, ἑνιαχ. γυφτάσζ' Ἡπ. (Κουκούλ.)

Ἐκ τῶν οὗς. γύφτος καὶ ἀσκή.

Μεταφ., ὁ δυσειδὴς ἐνθ' ἄν.: Μουρέ, τοῦ γυφτάσζ', τί καλὸ σπίτ' ἔφκυσαι! Κουκούλ.

γυφτάσπρουδα ἡ, Στερελλ. (Εὐρυταν.)

Ἐκ τῶν οὗς. γύφτος καὶ ἀσπρούδα. Διὰ τὸν ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου βλ. Γ. Χατζιδ., ΜΝΕ 2, 167 κέξ.

Εἶδος λευκῆς σταφυλῆς εὐτελοῦς ποιότητος. Πβ. ἀσπρούδα, ἀσπρούδι.

γυφτασιγγανο τό, ἀμάρτ. γυφτοσιγγανο Ἡπ.

Ἐκ τῶν οὗς. γύφτος καὶ Ἀτσίγγανος.

Τὸ πτηνὸν Φοινίκουρος ὁ ὠχρόουρος (Phoenicurus ochrus) τῆς οἰκογ. τῶν Κοσσυφιδῶν (Turdidae) Συνών. Γιάννακας 2, Γιαννάκης 3, Γιαννάκος 2, καλαντζῆς, κοκκινοκόλης, λαμπαδονόρεα, μαυρογιάννα, τσουκαλάκος, χαλκιάς.

γυφτέλι τό, ἑνιαχ. γυφτέλ' Μακεδ. (Σέρρ.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γύφτος καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -έλι.

Ὁ μικρὸς γύφτος, τὸ γυφτάκι 1, ἐνθ' ἄν.

γυφτήσιος ἐπίθ. ἑνιαχ. γυφτήδους Σάμ. (Κουμαδαρ.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γύφτος καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ήσιος.

Ὁ κατασκευασθεὶς ὑπὸ σιδηρουργοῦ, γύφτου ἐνθ' ἄν.: Σύρτ'ς γυφτήσουνς (σύρτ'ς = σύρτης = φτυράκι τοῦ φούρνου) Σάμ. (Κουμαδαρ.)

γυφτιά ἡ, κοιν. γυφτιά Στερελλ. (Ἀχυρ. Φθιώτ. Φωκ. κ.ά.) γυφτιά Θεσσ. (Δομοκ.) γυφτιά Θήρ. Κρήτ. (Κίσ. κ.ά.) κ.ά. ὕφτια Σκῦρ. κ.ά.

